

מחודדים

ת"ר ושננתם שיהיו דברי תורה מחודדים נפיק (קידושין 5).



מערכת: 073-249-0403
sikumhadaf12@gmail.com

לע"נ
הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
נלב"ע כ"ו ניסן תשע"ז

גליון
292

דבר המערכת

סיום מסכת סוטה

מיעוט תורה יש יותר סייעתא דשמיא, התורה מחזרת על אלו שכן לומדים שיצליחו ויתעלו. בספר נועם אלימלך פרשת וישב מביא בשם המגיד ממעזריטש זי"ע שכעת אשר אנחנו בגלות המר יש בני אדם שזוכים לרוח הקודש בקל יותר מימי הנביאים!

המשנה בסוף מסכתין מכרזת: הזדמנות פז לפניכם! אפשר לזכות במציאות! יש מיעוט! נתמעט! נתבטל! עכשיו ההזדמנות לזכות! ובא רב יוסף ואומר לנו: הנה, תסתכלו איכא אנא - אני עוונתן, מרוב עונותונן לא חשב שעונותונן היא מדריגה וגדלות שלו, שהגיע אליה מתוך עבודה עצמית, רק זכה מן ההפקר מחמת שנתמעט מידת העניויות ובטלה מהעולם.

ולפיכך נהגו לסיים בסוף מסכתין בברייתא דרבי פנחס בן יאיר: 'זהירות מביא לידי זריזות... ונקיות מביאה לידי טהרה, וטהרה מביאה לידי פרישות, ופרישות מביאה לידי קדושה, וקדושה מביאה לידי ענוה, וענוה מביאה לידי יראת חטא, ויראת חטא מביאה לידי חסידות...'. והם כל אותם מדריגות שלמדנו במשנה שמתו עם מיתת הצדיקים, ובאה הברייתא לפרש כוונת המשנה, שלא נטעה לומר שמתו מידות אלו ונתבטל מן העולם, רק אדרבה אפשר להשיג!

וסיום הברייתא: 'חסידות מביאה לידי רוח הקודש, ורוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים, ותחיית המתים בא ע"י אליהו הנביא ז"ל במהרה יבוא ויגאלנו במהרה בימינו אמן כן יהי רצון

רבי הקדוש סיים את המסכת במשנה: משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים, משמת בן עזאי בטלו השקדנים, משמת בן זומא בטלו הדרשנים, משמת רבי עקיבא בטל כבוד התורה, משמת ר' חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה, משמת ר' יוסי קטנתא פסקו חסידים, משמת רבי יוחנן בן זכאי בטל זיו החכמה, משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה ומתה טהרה ופרישות, משמת רבי ישמעאל בן פאבי בטלה זיו הכהונה, משמת רבי בטל ענוה ויראת חטא.

אחרי רשימה כה מעציבה אפשר להישבר, וכי התנא בא להשמיענו שאיבדנו כל סיכוי להתעלות, זהו! הכל נגמר, וכי כה מסיימים מסכת? וגם הלא מנהג ישראל תורה היא לסיים בדבר טוב (שו"ע או"ח ס"ס קל"ח).

ובגמרא הביאו על דברי התנא 'משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא' - א"ל רב יוסף לתנא לא תיתני ענוה דאיכא אנא (ופרש"י שאני ענוותן), א"ל רב נחמן לא תיתני יראת חטא דאיכא אנא. ובאמירות אלו מסתיימים דברי האמוראים למסכת זו.

כנראה שהאמוראים רצו לחזק אותנו ולסיים בדבר טוב שלא להתייאש, יש סיכוי!!! אבל איך יכול רב יוסף לשבח את עצמו על מעלת ענותונתו וכי אין זה תרתי דסתרי?

בגמרא (דף מ"ז): משרבו מושכי הרוק (מדת גאווה) רבו היהירים ונתמעטו התלמידים והתורה חוזרת על לומדיה, ופרש"י: מחזרת אולי תמצא לומדיה. מבואר בזה כשיש

איבעיא, שני חללים זה על גבי זה, אחד משוך מעט יותר לעיר אחת, והשני לעיר אחרת, האם: א. מודדים מהעליון - שמין במינו לא נקרא צף אלא כמונח על הקרקע, ולא מהתחתון - שהוא טמון. ב. מודדים מהתחתון - שמין במינו אינו טמון, ולא מהעליון - שמין במינו נחשב צף. ג. אין מודדים כלל, שהעליון צף והתחתון טמון. ד. מודדים מהעליון - שמין במינו אינו צף, ומהתחתון - שמין במינו אינו טמון.

דף מ"ה - ע"ב
חלל - היינו בכלי ברזל כעין חרב ולא שנמצא חנוק. **לת"ק: חלל** - ולא מפרפר, **באדמה** - ולא טמון בגל, **נופל** - ולא תלוי באילן, **בשדה** - ולא צף על פני המים.
לרבי אליעזר: כל חלל עורפים אף מפרפר צף וטמון ותלוי, שנתרבו מהאמור כמה פעמים 'חלל'.
נמצא סמוך לספר או לעיר שרובה עכו"ם - לא היו עורפים, שנאמר 'כי ימצא', פרט למצוי תדיר.

נמצא סמוך לעיר שאין בה בית דין - מודדים לעיר הקרובה שיש בה ב"ד, שצריך לקיים 'ולקחו זקני העיר'.
משנה. נמצא מכוון בין שתי עיירות - לרבי אליעזר: כל אחת משתיים מביאה עגלה, שסובר אפשר לצמצם ולכוון המידה, והנאמר 'והיה העיר הקרובה' משמע גם כמה קרובות.
ירושלים - לרבי אליעזר אינה מביאה עגלה ערופה, שנאמר 'לרשתה', וסובר שירושלים לא נתחלק לשבטים.
קוברים את החלל במקום שנמצא, והוא אחד מעשרה תנאים שהתנה יהושע שהמת קנה מקומו לקברו שם.
נמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר - לרבי אליעזר: מוליכים הראש אצל הגוף, שתולים שהראש התגלגל ונתרחק מגופו. **לרבי עקיבא:** מוליכים הגוף אצל הראש.
מודדים לעגלה ערופה - לרבי אליעזר: מטיבורו, שסובר שזהו עיקר

סוטה דף מ"ה. יום שב"ק פרשת בה"ב - כ"ב אייר תשפ"ג

דף מ"ה - ע"א

'ויצאו זקניך ושופטיך ומדדו: ויצאו - הם ולא שלוחיהם, ומדדו - אפילו הוא ברור שאין עיר קרובה כעיר זו, שמצוה לעסוק במדידה.

לרבי אליעזר בן יעקב 'זקניך' היינו כל הסנהדרין גדולה של ע"א, (ולא כר"ש שהיינו ג' ולא כרבי יהודה שהיינו ה'), 'שופטיך' - זה מלך וכהן גדול.

אינו זקן ממרא - אלא כששאל סנהדרין גדולה כשהם בלשכת הגזית, שנאמר 'וקמת ועלית אל המקום' - המקום גורם.

'שררך אגן הסהר אל יחסר המזג' - אם אחד מן הסנהדרין צריך לצאת לדבר הרשות יוצא רק אם נשארים שם עשרים ושלושה כנגד סנהדרין קטנה, אבל לדבר מצוה מותר לצאת בכל אופן.

נמצא החלל טמון לא היו עורפים שנאמר 'כי ימצא חלל באדמה', משמעו 'כי ימצא חלל' היינו בכל מקום שנמצא, וא"כ 'אדמה' בא למעט טמון.

'כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה' - רבי יהודה דרש: שכחה דומה לקציר, מה קציר בגלוי אף שכחה, אך טמון פטור, לחכמים 'בשדה' לרבות טמון, ולרבי יהודה בא לרבות שכחת קמה והיינו שכחת שדה, וחכמים לומדים שכחת קמה מ'כי תקצור קצירך בשדך ושכחת' ששכח קמה העומדת בשדה, ולרבי יהודה היינו למעט אם צפו עומרי לותך שדה חבירו.

איבעיא בצפו עומרים בתוך שדהו ומוטלים על גבי אבן או עמוד או זו על זו - אם אבן שדה כשדה.

עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר והניחו על גבי חבירו ושכחו - לת"ק: התחתון שכחה והעליון אינו שכחה, או משום שהחזיק בו להרימו זכה בו ושכחה אינה אלא כשהוא שכוח מעיקרו, או לפי הצד באיבעיא שצף באוויר שדה אינו כשדה, לרבי שמעון: גם התחתון אינו שכחה שהוא טמון.

מקום חיותו. **לרבי עקיבא:** מחוטמו, שסובר שזהו עיקר מקום חיותו. **לרבי אליעזר בן יעקב:** ממקום שנעשה חלל והיינו הצוואר. מהיכן נוצר הולד - לת"ק: מראשו, **לאבא שאול** מטבורו, והיינו לעניין יצירתו שמתחיל מאמצעו, אבל לעניין חיותו מודה שעיקר חיותו באפיו.

סוטה דף מ"ו. יום א' פרשת במדבר - כ"ג אייר תשפ"ג

דף מ"ו - ע"א

משנה. נפטרו זקני ירושלים והלכו להם, שאין עליהם אלא למדוד. זקני אותה העיר מביאים עגלת בקר אשר לא עובד בה ולא משכה בעול. שאר העבודות פוסלות בעגלה אם היא עבודה לצורך, אבל הניח עליה שק ולא להוליכו לא פסלה, אבל משיכת עול טפח פוסל גם אם משכה שלא לצורך עבודה.

אין מום פוסל בעגלה, ואין לומדים מפרה שפוסל בה מום אף שאין השנים פוסלים בה, ק"ו לעגלה שפוסל בה שנים - שנאמר בפרה 'אשר אין בה מום' - 'בה' למעט עגלה.

הניח על פרה אדומה אגודה של שקים פסולה - יש תנא הלומדו בגזירה שווה 'עול' 'עול' מעגלה שגם שאר עבודות פוסלות, ולשיטתו שאר עבודות פוסלות בפרה רק אם משכה וכדין עגלה, ויש תנא הלומדו מהנאמר בפרה 'אשר לא עלה עליה' היינו שום דבר, ו'עול' בא ללמד שעול פוסל גם שלא לצורך מלאכה, ולשיטתו פוסל כל שעלה עליה גם אם לא משכה.

עבודה בבהמת קדשים אינה פוסלת אותה להקרבה - שנאמר בעגלה 'אשר לא עובד בה' למעט קדשים, וגם נאמר 'עורת או שבור... לא תקריבו אלה לה' - אלה אי אתה מקריב אבל מקריב אם נעבד בה, וגם נאמר 'ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלוקיכם מכל אלה' - אלה אי אתה מקריב אבל מקריב אם נעבד בה, יתור הפסוקים מלמד - גם אם נעבד בה מלאכת איסור כגון בשבת או כלאים, וגם אם נעבד בה אחר שהקדישה.

שיעור עול הוא טפח, ונפקא מינה אם קנה עול צריך שיהיה לכל לפחות טפח.

מזרידים העגלה לנחל, שאמר הקב"ה: הביא עגלה שלא עשה פירות, ויערוף במקום שאין עושה פירות ויכפר על מי שלא הניחוהו לעשות פירות דהיינו מצות.

דף מ"ו - ע"ב

מזרידים העגלה לנחל איתן, היינו קשה, ולאחרים היינו ישן ולא שהובאה קרקע אחרת שם, ואין איתן אלא למצווה ואינו מעכב.

עורפים אותה בקופיץ (כמין סכין גדול) **מאחוריה** - שלומדים מחטאת העוף שנאמר בה 'ממול ערפו'.

מקום עריפת העגלה אסור מלזרוע ומלעבד - שנאמר 'ולא יזרע, לרבי יאשיה גם למפרע לא זרע ועבד בה' - שנאמר 'אשר לא יעבד' ולא 'ולא יעבוד בו', **לרבי יונתן** משמע רק להבא ולא למפרע - שלא נאמר 'אשר לא יעבד'.

מותר לפרוק שם פשתן ולנקר שם אבנים, אבל שאר עבודות אסור, שנאמר 'אשר לא יעבד בו' היינו כל העבודות, ו'לא יזרע' מלמד שדווקא כעין זריעה שהיא בגופה של קרקע.

'וכל זקני העיר ההיא הקרובים אל החלל ירחצו ידיהם על העגלה הערופה בנחל איתן' - היינו על מקום עריפתה.

'ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועיננו לא ראו' - שלא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות ולויה.

כופים ללויה - שאין שיעור לשכרה.

כנעני שהראה באצבעו או בעקימת שפתו לשומרים את מבוא העיר והצילו אותו ומשפחתו, ובנה העיר לזו שצובעים בה תכלת, ולא בלבנה סנחריב ולא החריבה נבוכדנצר, ואף מלאך המוות אין לו רשות לעבור בה, אלא זקניה בזמן שדעתם קצה עליהם יוצאים חוץ לחומה ומתים, ומה כנעני זה שלא דיבר בפיו ולא הלך ברגליו גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות, ק"ו למי שעושה לויה ברגליו.

המהלך בדרך ואין לו לויה - יעסוק בתורה.

בשביל ארבעה פסיעות שליווה פרעה לאברהם - נשתעבד בכניו ארבע מאות שנה.

כל המלווה חבירו ד' אמות בעיר - אותו היוצא לדרך אינו ניזוק.

לויית הרב לתלמיד - עד הבית שבתוך ע"א אמה ושיריים לבתי העיר. **לחברו** - עד תחום שבת. **תלמיד לרבו שאינו מובהק** - עד פרסה, **לרבו מובהק** - ג' פרסאות.

רב כהנא ליווה את רב שימי בר אשי מפום נהרא עד ביה צינאא דבבל שהיו שם הרבה דקלים, ואמר פירוש הכתוב 'בארץ לא עבר בה

איש ולא ישב אדם שם' - ארץ שגזר עליה אדם ראשון לישב נתיישב, ובשביל שלא גזר אדם שיהא שם ישוב לא עבר בה אדם, וכן במקום זה גזר עליו אדם הראשון ישוב דקלים ולא ישוב אחר.

כל שאינו מלווה ומתלווה - כאילו שופך דמים, שאילמלי ליווהו אנשי יריחו לאלישע לא גירה דובים לתינוקות.

נאמר באלישע 'זיעל משם בית קל והוא עלה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח': נערים קטנים - מנוערים מן המצות וקטני אמונה, או שהיו נערים שבזבו עצמם כקטנים, ולעגו על אלישע שהיו מימיהם מים רעים ופרנסתם היה להביא מים למכור ואלישע הפך מימיהם ממים רעים למים טובים ונפסד פרנסתם, ואמרו לו: עלה שהקרחת עלינו את המקום.

'וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה' - היינו קטנה ממקום הנקרא נעורן.

'זיפן אחריו ויראם ויקללם בשם ה' ותצאנה שתים דובים...' - לרב לא קללם בפה אלא בראיה, שכל מקום שנתנו חכמים עיניהם היינו או מיתה או עוני, **לשמזאל** ראה בנבואה שכולם נתעבר אמם ביוה"כ, **לרבי יצחק נפחא** ראה שיש להם בלורית כאמוריים, **לרבי יוחנן** ראה שלא הייתה בהם לחלוחית של מצוה ולא בזרעם עד סוף כל הדורות.

סוטה דף מ"ז. יום ב' פרשת במדבר - כ"ד אייר תשפ"ג

דף מ"ז - ע"א

'ותצאנה שתים דובים מן היער ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים' - נחלקו רב ושמזאל אם היה שם יער בלא דובים, ונעשה נס שבאו דובים, או שלא היה לא יער ולא דובים, ונעשה נס בתוך נס, ולא נעשה נס שיהיו דובים בלי יער - שיראים להתגרות כשאין להם יער קרוב להתחבאות שם.

בשביל מ"ב קרבנות שהקריב בלק הובקעו מישראל מ"ב ילדים שביוזו אלישע, ואע"פ שלומדים מהקרבנות שהקריב בלק שלעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שבשכר קרבנותיו יצא ממנו רות שיצא ממנו דוד שלמה שהרבו להביא קרבנות - מכל מקום כוונתו נתקיימה למעט את ישראל.

שלשה חינות - חן מקום על יושביו, שהרי אנשי העיר אמרו לאלישע 'הנה נא מושב העיר טוב' אף שהמים שם היו רעים, חן אשה על בעלה, חן מקח על לוקחו.

שלשה חלאים חלה אלישע - שנאמר 'חלה את חליו אשר ימות בו', משום שגירה דובים בתינוקות, ודחפו לגחזי בשתי ידיים.

לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת - לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידיו, ולא כיהושע בן פרחיה שדחף לאחד מתלמידיו בשתי ידיו.

נעמן אמר לגחזי שיקח שתי ככרי כסף ושתי חליפות בגדים, ואלישע אמר לגחזי על לקיחתו מנעמן נגד רצונו 'לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות' (מ' דברים) אע"פ שלא לקח אלא כסף ובגדים, שבאותו עת עסק אלישע בפרק שמונה שרצים, ואמר לו: רשע, הגיע עת ליטול שכר תורתך בעולם הזה שלמדת.

אלישע הקפיד על גחזי ואמר: וצרעת נעמן 'תדבק בך ובזרעך לעולם', וזהו מה שכתוב 'וארבעה אנשים היו מצורעים' זהו גחזי ושלשת בניו.

זילך (ויבא) אלישע דמשק' - שהלך להחזיר גחזי בתשובה ולא חזר, שאמר לו: כך מקובלני ממך, כל מי שחטא והחטיא את הרבים אין מספיקים בידו לעשות תשובה.

גחזי חטא והחטיא את הרבים במה שהעמיד עגלים של ירבעם באוויר בין שמים לארץ, או שם חקק על פי ע"ז שהייתה אומרת אנוכי ולא יהיה לך, או שדחה תלמידים מלבוא לפניו אלישע.

ינאי המלך הרג כל החכמים, חוץ משמעון בן שטח שהטימנו אוחותו אשת ינאי, ורבי יהושע בן פרחיה ברח לאלכסנדריא של מצרים עד שנעשה שלום, וקראו רבי שמעון בן שטח שיחזור.

יהושע בן פרחיה שיבח את בעלת האכסניה במעשיה, תלמיד אחד אמר: רבי עיניה עגולות, אמר לו: רשע, בכך אתה עוסק להסתכל באשת איש, והחרימו בשמתא, והיה בא לפניו כל יום ולא קיבלו, יום אחד כשבא לפניו היה קורא קריאת שמע, והיה דעתו לקבלו והראה בידו שרוצה לקבלו, והוא סבר שנתכוין לדחפו, והלך ועבד ע"ז ועשה כישוף והסית והדיח והחטיא את ישראל. אמר לו יהושע: חזור בך. אמר לו: כך מקובלני ממך, כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקים בידו לעשות תשובה.

יצר תינוק ואשה - תהא שמאל דוחה וימין מקרבת.

משנה. נמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה - לתנא דמתניתין תצא ותרעה בעדר, ולא כתנא הסובר שירידתה לנחל איתן אוסרת.

דף מ"ח - ע"א

יוחנן כהן גדול ביטל וידי מעשרות - הואיל וקנס עזרא שיתנו המעשרות לכהנים ולא ללוים, ואי אפשר לומר תחילת הוידוי - ו'גם נתתיו ללוים', שוב אין מתודה על שאר מעשרות.

יוחנן כהן גדול גזר על הדמאי - שראה שכולם מפרישים תרומה גדולה ואין כולם מעשרים, ועדיין הוא טבל שיש בו עונש מיתה, תיקן שהלוקח פירות מעם הארץ מפריש מהם כל המעשרות, ומפריש תרומת מעשר ממעשר ראשון ונותנה לכהן, שאסורה לזרים (וזר האוכלה במיתה), ומעשר שני עולה ואוכלו בירושלים, אבל מעשר ראשון ומעשר עני שמותרים לזרים, מעכב אצלו, שאינו חייב ליתן מספק, שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ולכן בימיו א"צ לשאול על הדמאי.

יוחנן כהן גדול ביטל הלויים מלומר כל יום על הדוכן הפסוק 'עורה למה תישן ה', שאמר: וכי יש שינה לפני המקום, הלא כבר נאמר 'הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל', ו'עורה...' היינו בזמן שישראל שרויים בצער ועובדי כוכבים בנחת ושלוה.

יוחנן כהן גדול ביטל את הנוקפין - שהיו מסרטים לעגל בין קרניו לפני שחיטת קדשים כדי שיפול דם בעיניו ויוכלו להפילו לארץ, שאינו רואה ואינו מתחזק כל כך על רגליו, או שהיו חובטים אותו במקלות כדרך שעושים לפני עבודת כוכבים. אמר להם: עד מתי אתם מאכילים טריפות למזבח, שמא ניקב קרום של מוח, ותיקן להם טבעות להכניס צוואר בהמה לתוכם.

עד ימי יוחנן כהן גדול היה פטיש מכה בירושלים בחולו של מועד לעשות דבר האבד, וגזר על הנפחים אפילו בדבר האבד מפני שקולם נשמע למרחוק ואין הכל יודעים שהוא דבר האבוד.

משבטלה סנהדרין גזרו על השיר, רב הונא אמר: אוזן השומעת שיר תעקר, רבא אמר: בית שיש בו זמרה נחרב מאיסקופת הבית (ששם מתחיל חורבן הבית). זמרת מושכי ספינות בחבל ובשעת חרישה מותר - שאינו אלא לזרזם במלאכתם, ושל עבדנים אסור שאינו אלא לשחוק.

רב הונא גזר על דורו שלא יזמרו בביתם ובבית משתאות, והוזלו המחירים וק' אוזנים עלו זוז וק' סאה חטים עלו זוז ולא היו צריכים לקנותם מרוב שפע. רב חסדא לא הקפיד מלמחות בידם ועלו המחירים ולא מצא לקנות אוזן אפילו בזוז.

זמר אנשים ונשים עונות אחריהם - יש בה קצת פריצות, אבל זמר נשים ואנשים עונים אחריהם - כאש בנעורת, לפי שמטה אזנו לשמוע כדי לענות, ואם אין שומעים לנו לבטל את שניהם נקדים לבטל זה שהוא אש בנעורת.

כל השותה בארבעה מיני זמר מביא חמש פורענות לעולם: גלות, רעב, תורה שתשתכח מלומדיה, שפלות להקב"ה, ושפלות לישראל, ולאחר שהביא חמש פורעניות הללו לעולם - לסוף נופל בגיהנום. מר בר רב אשי ראה את השד המזיק בית ומנגח כשור וכותת את שעריה.

דף מ"ח - ע"ב

משמתו נביאים בטלו אורים ותומים - לתנא דמתניתין היינו בימי נביאים הראשונים, לרב הונא היינו בימי דוד שמואל ושלמה, לרב נחמן היינו בימי דוד, שצדוק שאל ועלתה לו, אביתר ולא עלתה לו, לתנא בברייתא היינו משחרב בית המקדש, שבטלו ערי מגרש של ערי הלויים, ואורים ותומים, ופסקה מלכות מבית דוד, וכן מפרש רב נחמן בר יצחק כוונת תנא דמתניתין, שנביאים הראשונים היינו למעוטי חגי זכריה ומלאכי.

משמתו חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל, אך היו משתמשים בבית קול, שפעם היו מסובים ואמרה בת קול: יש בכם אדם אחד שראוי שתשרה שכינה עליו, אלא שאין דורו ראוי לכך. נתנו עיניהם בהלל הזקן, וכשמת הספידוהו: הי חסיד הי ענינו תלמידו של עזרא. ופעם היו מסובים ואמרה בת קול: יש בכם אדם אחד שראוי שתשרה שכינה עליו אלא שאין דורו זכאים לכך. נתנו עיניהם בשמואל הקטן, וכשמת הספידוהו: הי עניו היו חסיד תלמידו של הלל.

שמואל הקטן אמר בשעת מיתתו: שמעון וישמעאל עתידים ליהרג בחרב, וחבריהם בשאר מיתות, ושאר העם ילכו בשבי, והרבה צרות עתידים לבא על העם.

בקשו לומר על ר' יהודה בן בבא 'הי חסיד הי ועניו', אלא שאין מספידים הרוגי מלכות, שמאימת המלך מיהרו לקבורו.

אבנים שסיתת שלמה המלך: לרבי יהודה עם השמיר, לרבי נחמיה היו מתקנים אותם בברזל בחוץ לפני שהכניסום. לרבי: נראים דברי רבי יהודה בבית המקדש, ודברי רבי נחמיה באבני ביתו של שלמה.

משנערפה העגלה - תקבר במקומה, שעשתה את שלה שבאה לכפר כל זמן שהוא ספק, ואסורה בהנאה שנאמר בה 'כפרה' כבקדשים.

נערפה העגלה ואחר כך נמצא ההורג - אין העגלה פוטרת אותו ונהרג, שנאמר 'ולארץ לא יכופר לדם אשר שפך בה כי אם בדם שופכו'.

דף מ"ז - ע"ב

עד אחד האומר ראיתי את ההורג לא היו עורפים - שנאמר 'לא נודע מי הכהו', ולא אם נודע אפילו הכיר בו אחד בסוף העולם.

סנהדרין שראו אחד שהרג הנפש - לרבי עקיבא: אע"פ שאין מכירים אותו לא היו עורפים, שנאמר 'ועינינו לא ראו'.

עד אחד האומר שראה ההורג ועד אחר מכחישו - אין עורפים, שכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים, ואמר רבי חייא שהיינו דווקא אם בא עד השני אחר שנתקבלו דבריו של הראשון, אבל באו בבת אחת עורפים.

עד אומר ראיתי את ההורג ושנים אומרים לא ראית - עורפים, ולפי רבי נחמיה שכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הולכים אחר רוב דעות אפילו אם אותם השנים היו נשים הם נאמנות נגד העד הראשון הכשר. ללשון ב': היינו דווקא אם עד הראשון היה גם כן עד פסול, אבל אם היה עד כשר ובאו שתי נשים אחר שנתקבלו דבריו אינם נאמנות, אבל באו בבת אחת הרי הם כעד המכחיש עד והוא ספק.

שנים אומרים ראינו את ההורג ואחד אומר לא ראיתם - אין עורפים, והחידוש לרבי נחמיה שבפסולי עדות הולכים אחר רוב דעות בין לקולא בין לחומרא.

משרבו הרוצחים בגלוי בטלה עגלה ערופה - שאינה באה אלא על הספק ועכשיו יודעים מי הם.

ונקה האיש מעון' - המים בודקים האשה רק בזמן שהאיש מנוקה מעוון ביאה אסורה, בין מזו בין מאחרת, בין אשת איש בין פנויה, בין הוא בין בניו ובנותיו, ולכן משרבו המנאפים הפסיק רבן יוחנן בן זכאי המים המרים.

משרבו בעלי הנאה - נתעוותו הדינים ונתקלקלו המעשים ואין נוח בעולם, שמתוך שהם בעלי הנאה אין טורחים לעיין להורות לציבור, ומתוך כך נתקלקלו מעשיהם, ואין להקב"ה נחת רוח בעולמו.

משרבו רואי פנים בדין - בטל 'לא תגורו', ופסק 'לא תכירו', ופרקו עול שמים ונתנו עליהם עול בשר ודם.

משרבו לוחשי לחישות בדין - רבה חרון אף בישראל ונסתלקה השכינה.

משרבו אחרי בצעם לבם הולך - רבו האומרים לרע טוב ומשכחים הרשעים ואומרים לטוב רע, משרבו האומרים לרע טוב ולטוב רע - רבו הוי בעולם.

משרבו מושכי הרוק מתוך גאווה - רבו היהירים ונתמעטו התלמידים והתורה מחזרת אולי תמצא לומדיה, משרבו היהירים התחילו בנות ישראל להינשא ליהירים שאין דורינו רואה אלא לפנים, ולבסוף נמאס עליהם - שהמתגאה אינו מקובל אפילו על אנשי ביתו.

משרבו הדיינים המטיילים פרקמטיא שלהם על בעלי בתים להשתכר על ידם - רבה השוחד והטיית משפט ופסקה טובה.

משרבו הדיינים המסבירים פנים לאחד מבעלי הדין מפני טובה שעשה לו - רבו איש הישר בעיניו יעשה שאינם יראים מהדיינים, ושפלים הוגבהו והגבוהים הושפלו - אין אימת הגדולים על הקטנים ואין ניכר בין גבוה לשפל, ומלכותם של ישראל הולכת ומתנוולת.

משרבו צרי עין (מלהנות אחרים בממונם) וטורפי טרף (גזלנים) - רבו מאמצי הלב מלרחה על העניים ומלהלוות, ועברו על הנאמר 'השמר לך פן יהיה עם לבבך בליעל...'

משרבו נטויות גרון ומשקרות עיניים - רבו מים המרים, אלא שנפסקו ע"י רבן יוחנן בן זכאי.

משרבו מקבלי מתנות - נתמעט הימים ונתקצר השנים, שנאמר 'שונא מתנות יחיה'.

משרבו זחוחי הלב שאין מטין אזנם לשמוע יפה מפי רבם וסומכים על בינתם - רבו מחלוקות בישראל.

משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שימשו כל צורכם - רבו מחלוקות בישראל ונעשו כשתי תורות.

משרבו מקבלי צדקה מעובדי כוכבים - היו ישראל למטה ולאחור, והעכו"ם למעלה ולפנים.

משמת יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יהודה איש ירושלים בטלו האשכולות, והיינו איש שהכל בו - תורה באמתתה ואין דופי ושכחה ומחלוקת.

שמות השבטים הכתובים על אבני חושן ואפוד נחקקו בהם - שנאמר 'פיתוחי חותם', ואין מסרטים באיזמל - שנאמר 'במלאותם', אלא כותב עליהם בדיו, ומראה להם שמיר מבחוץ, והם נבקעות ואינם חסרות כלום.

שמיר ברייתו כשעורה, ונברא בששת ימי בראשית, ואין דבר קשה יכול לעמוד בפניו, וכורכים אותו בספוגים של צמר לשומרו, ומניחים אותו בסל של אבר מלא סובין של שעורים.

משחרב בית המקדש בטל השמיר, משחרב בית ראשון בטלה מין משי הנקרא פרנדא, וזכוית לבנה, ורכב ברזל, וי"א אף יין קרוש הבא משגיר.

מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה, ולא ירד הטל לברכה, וניטל טעם הפירות, לרבי יוסי אף ניטל שומן הפירות, לרבי שמעון בן אלעזר הטהרה פסטה מישראל ביטלה את טעם וריח הפירות, שמתוך שהיו טהורים ונוהגים בטהרה אף הקב"ה מטהר פירותיהם מריח רע ומטעם רע (רש"י דף מ"ט). בעוון פיסוק המעשרות פסק שומן הדגים, לחכמים הזנות והכשפים כילו את הכל.

משחרב בית המקדש בטל 'נופת צופים' - לרב: סולת שצפה על גבי נפה מרוב שמנה.

ללוי: שהייתה ברכה מצויה בעיסה, וכשמדבקים ככרות בדופני תנור, אחת בדופן זו ואחת בדופן שכנגדו הם תופחות עד שמגיעות זו לזו.

לרבי יהושע בן לוי: דבש הבא מן ההרים הגבוהים שמשם צופים למרחוק. המערה מכלי טהור לכלי טמא - אין הקילוח מצרפם להיות חיבור לטמא את מה שבתוך הכלי שהוא מערה ממנו, חוץ מדבש הזיפים והצפחים שהוא עב מאוד והרי הוא כמחומר, שכשהקילוח פוסק הוא חוזר למעלה.

דבש הזיפים - לרבי יוחנן: שמזיפים בו, שמתוך שהוא טוב ועב אין ניכר שמעריבים בו מים ויין.

לריש לקיש: על שם מקומו נקרא כך.

'כבוא הזיפים ויאמרו לשאול הלא דוד מסתתר עמנו' - לרבי יוחנן: היינו בני אדם המזייפים ומשקרים והולכי רכיל.

לרבי אלעזר: על שם מקומם.

משחרב בית המקדש פסקו אנשי אמנה - שמאמינים בהקב"ה לוותר ממונם להידור מצוה ולצדקה ולהוצאות שבת ויו"ט.

כל מי שיש לו פת בסלו ואומר: מה אוכל למחר - אינו אלא מקטני אמנה. 'כי מי בז ליום קטנות' - לרבי אלעזר: מי גרם לצדיקים שיתבזבו שולחנם לעתיד לבא, ואין מקבלים שכר שלם - קטנות אמונה שהיה בהם (שלא האמינו בהקב"ה).

לרבא: אלו קטני רשעי ישראל שמתו כשהם קטנים, שעל ידיהם קורעים דין אביהם, שכשבים אביהם לדין, אומרים: רבש"ע, מאחר שאתה עתיד להיפרע ממנו למה האבלתם וצערתם עלינו במוותינו.

סוטה דף מ"ט. יום ד' פרשת במדבר - כ"ו אייר תשפ"ג

יום זה הוקדש לזכות והצלחת מסור בכל לב ונפש למען המערכת יוסף בן שרה עטל

לזכות והצלחה בכל העינינים מתוך נחת וסייעתא דשמיא

דף מ"ט - ע"א

אלמלא תפלתו של דוד היו כל ישראל מוכרי רבב שהוא דבר מאוס, אך דוד המלך התפלל 'כי לא לנצח ישכח אבינו... שיתה ה' מורה להם', תן להם מרות - עושר, שיהיו הגויים נוהגים בהם כבוד, וידעו הגויים שהם אנוש ואינם אלהות - שאין כל הכבוד והגדולה שלהם.

אלמלא תפלתו של חבקוק היו שני תלמידי חכמים מתכסים בטלית אחד ועוסקים בתורה.

שני תלמידי חכמים המהלכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה - ראויים להישרף באש.

שני תלמידי חכמים הדרים בעיר אחת ואין נוחים זה לזה בהלכה - אחד מת ואחד גולה.

כל תלמיד חכם העוסק בתורה מתוך דחק - תפילתו נשמעת, ומשביעים אותו מזיו שכינה, ואף אין פרגוד ננעל בפניו.

מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה, וכל יום ויום קללתו מרובה משל חבירו, והעולם קיים על סדר קדושה (שתקנוהו כדי שיהיו כל ישראל עוסקים בתורה בכל יום דבר מועט, שאומר קריאתו ותרומתו), ועל 'יהא שמיה רבה' שעונים אחר שהדרשן דורש.

רב הונא מצא מין תמר שמן, והיה בה ריח טוב והטמינו, כשבא רבה בנו אמר לאביו שמריח תמר שמן, אמר לו אביו טהרה יש בך לפיכך מריחה לך, ואצלך לא נתבטל ריח הפירות שנתבטל בחורבן בית המקדש. וכשבא אבא בנו של רבה בן רב הונא נתנה לבנו, אמר לו רב הונא: בני, שמחת את לבי בטהרתך, והקדיתה את שיני - שהראיתני שאהבתך על בנך יותר מעלי, שנטלת ממני ונתת לו. שאהבת האב על בנו, ואהבת בני בניו הם על בניו.

רב אחא בר יעקב גידל בן בתו רבי יעקב, כשהגדיל אמר לו השקיני מים ענה לו איני בנך ואין עלי לכבדך כבן.

בפולמוס (בחיל) שהביא אספסיינוס על ירושלים גזרו על עטרות חתנים

הנעשה ממלח וגפרית. של הדס וורד - לרב מותר, לשמואל אסור. של קנים וחילת - לשמואל מותר, ללוי אסור.

בפולמוס של אספסיינוס על ירושלים גזרו על זוג של עינבל אחד שמקשקים בו לשיר בבית המשתאות.

רבה ב"ר הונא עשה לחתונת בנו מין כלי שיר הדומה לקול של זוג עינבל, ושיברו אביו שחשש שיעשו גם כלי שגזרו עליו, ואין להכות אלא על כד של חרס וכדומה.

משנה. בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות כלות - היינו מזהב ועיר של זהב מצויירת עליה, אבל עושה של מילת.

בפולמוס של טיטוס גזרו על חופת חתנים של טלית צבועה שני, וקבועים בה טסי זהב, אבל עושה כמין כיפה של מעגלי עץ ותולה בה צניפים ורדידי זהב.

בפולמוס של טיטוס גזרו שלא ילמד אדם את בנו יונית, שמלכי בית חשמונאי היו מתקוטטים על המלוכה, ובכל יום היו משלשלים דינרים בקופה ומעלים להם תמורתם תמיד, היה שם זקן המכיר בחכמת יונית, לעז להם שכל זמן שעוסקים בעבודה אין נמסרים בידם. למחר העלו להם חזיר, כיון שהגיע לחצי חומה נעץ ציפורניו בחומה, ונזדעזע ארץ ישראל ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, אותו שעה אמרו: ארור אדם שיגדל חזירים, ואסור אדם שילמד לבנו חכמת יונית.

כשהחריבו החיילות את הזרעים שסביבות ירושלים הוצרכו להביא את העומר מגגות צריפים, ושתי הלחם מבקעת עין סוכר, אבל בשאר השנים מצוה להביא מהקרוב לירושלים, שנאמר 'כרמל' - שיהא לח, וכשבא מרחוק מתייבש.

לא אסרו ללמוד אלא חכמה יונית שמדברים בו בני פלטיין ואין שאר העם מכירים בו, אבל לשון יונית מותר, ולקרובים למלכות גם חכמה יונית מותר.

בפולמוס האחרון של טיטוס של חורבן הבית גזרו שלא תצא הכלה באפריון בתוך העיר משום צניעות.

משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים, משמת בן עזאי בטלו השקדנים לילה ויום בבית המדרש. משמת בן זומא בטלו הדרשנים (שהיה בקי בטעמי המקראות).

משמת רבי עקיבא בטל כבוד התורה (שהיה נותן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ, שאין דבר לבטלה בתורה), ובטלו זרועי תורה, ונסתמו מעיינות החכמה של עומק סברא ולסמוך טעמי תורה על מדרשי המקראות. משמת רבי חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה העושים מעשים מופלאים. משמת ר' יוסי קטנתא פסקו חסידים והוא היה מקטניהם וסופם. משמת רבן יוחנן בן זכאי בטל זיו החכמה. משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה (שירד חולי לעולם והוצרכו ללמוד תורה מיושב) ומתה טהרה ופרישות. משמת רבי ישמעאל בן פאבי בטל זיו הכהונה (שהיה חכם ועשיר וכיהנים רבים אכלו על שולחן). משמת רבי בטל ענוה ויראת חטא וכפלו צרות. משמת רבי אליעזר נגנז ספר תורה שהיה בעל הלכות מפי מושה הרבה וסדורות בפיו. משמת רבי יהושע בטלה עצה ומחשבה, שהיה זהיר בדרשות ובקי בהלכות ובתשובות האפיקורסים ולהבין רמזיהם. משמת רבי אלעזר בן עזריה בטלו עטרות חכמה שעטרת חכמים הוא עשרם. משמת רשב"ג עלה גובאי ורבו צרות.

משחרב בית המקדש בושו חברים ובני חורים מיוחסים וחנו ראשם - שגברה יד עזי פנים ממזרים שהיו עשירים, ונדלדל אנשי מעשה (שאינו חש להם), וגבר בעלי זרוע ובעלי לשון, ואין דורשים לישראל, ואין מבקש עליהם רחמים, ואין שואל, על מי לנו להישען על אבינו שבשמים.

מיום שחרב בית המקדש התחילו החכמים להקטין ולהיות מלמדי תינוקות, ומלמדי תינוקות חזנים, וחזנים כעמי הארץ, ועמי הארץ הולכים ומתדלדלים.

בסוף הגלות לפני בא המשיח: חוצפה יתרבה, יהיה יוקר, הגפן תיתן פריה והיין ביוקר (שהכל עוסקים במשתאות), מלכות תיהפך למינות, אין לך אדם שיכול להוכיח כיון שכולם נכשלים בחטא, בתי מדרש יהיו לבית זנות, הגליל יחרב, מקום הנקרא 'גבלן' ישום, אנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו, חכמת סופרים תסרח, יראי חטא ימאסו, האמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קטנים, בן מנוול אב, בת קמה באמה, כלה בחמותה, אויבי איש יהיו אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתבייש מאביו, ועל מי יש לנו להישען - על אבינו שבשמים.

רב יוסף אמר שאין לשנות במשנה 'משמת רבי בטל ענוה' כיון שאני ענותן, ורב נחמן אמר שלא לשנות 'יראת חטא' כיון שאני ירא חטא.

הדרן עלך פרק עגלה ערופה

וסליקא לה מסכת סוטה

הדרן עלך, והדרך עלן, דעתן עלך, ודעתך עלן, לא נתנשי מינך ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי